

סימן א. בדין טומאה הותרה או דחוייה בעיבור, ו"ע"ב – ח"ע"א

- א. ועד שאתה מפרישו מטומאת ביתו, הפרישוהו מטומאת המת! אמר רב תחליפא אבוח דרב הונא (בר תחליפא) משמיה דרבא: זאת אומרת טומאת המת הותרה היא בעיבור. רבינא אמר: אפילו תימא טומאת המת דחוייה היא בעיבור – טומאת המת לא שכיחא, טומאת ביתו שכיחא.
- ב. איתמר, טומאת המת, רב נחמן אמר: הותרה היא בעיבור, ורב שישת אמר: דחוייה היא בעיבור...
- ג. תא שמע: על מה הציץ מריצה – על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, בין ביחיד בין בעיבור. ואי סלקא דעתך טומאה היתר היא בעיבור – למח לי לרצוי?
- ד. אמר לך רב נחמן: כי קתני הציץ מריצה – אדיחיד. ואיבעית אימא: אפילו תימא בעיבור, בהנך דלא קביע לה זמן...
- ה. נימא הני תנאי כהני תנאי; דתניא: אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שחיו שם, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אמר: אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי בלבד. רבי חנינא סגן הכהנים אומר: כהן השורף את הפרה מזין עליו כל שבעה. כהן גדול ביום הכפורים – אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי.
- ו. מאי לאו בהא קא מיפלגי? רבי מאיר סבר: טומאה דחוייה היא בעיבור, ורבי יוסי סבר: טומאה היתר היא בעיבור. ותסברא? אי סבר רבי יוסי היתר היא בעיבור – הזאה כלל למח לי?
- ז. אלא, דכולי עלמא הני תנאי סברי טומאה דחוייה היא בעיבור, והכא בהא קמיפלגי: רבי מאיר סבר: אמרינן טבילה בזמנה מצוה, ורבי יוסי סבר: לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה. וסבר רבי יוסי לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה? והתניא: הרי שחיה שם כתוב על בשרו – הרי זה לא ירחץ, ולא יסוך, ולא יעמוד במקום חטונות. נזדמנה לו טבילה של מצוה – כורך עליו גמי, וטובל. רבי יוסי אמר: יורד וטובל כדרכו, ובלבד שלא ישפשף. וקיימא לן דבטבילה בזמנה מצוה קא מיפלגי, דתנא קמא סבר: לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה, ורבי יוסי סבר: אמרינן טבילה בזמנה מצוה!
- ח. אלא, דכולי עלמא להני תנאי אמרינן טבילה בזמנה מצוה. והכא בהא קמיפלגי: רבי מאיר סבר: מקשינן הזאה לטבילה, ורבי יוסי סבר: לא מקשינן הזאה לטבילה.
- ט. ורבי חנינא סגן הכהנים, אי מקיש הזאה לטבילה – אפילו כהן ביום הכפורים גמי, אי לא מקיש הזאה לטבילה – אפילו כהן השורף את הפרה גמי לא! – לעולם לא מקיש, וכהן השורף את הפרה – מעלה בעלמא.

רקע

בסוגיא מופיעים שני משתנים ביחס לקרבן הבא בטומאה:

סוג הקרבן [ציבור / יחיד]

סוג הטומאה [דם ובשר / גופו]

למשתנה התלוי, דין הקרבן, נגדיר בשלב זה שני ערכים: [כשר / פסול]

קרבן שבא בטומאה

	דם ובשר	גופו
ציבור	כשר	כשר
יחיד	כשר	פסול

לכל אחד מהמשתנים יש ערך קל, שמכשיר את הקרבן. אמנם, סיבה הכשרות היא שונה בכל אחד מהמשתנים. בערך הקל של המשתנה הראשון [שורה עליונה] נחלקו אם הכשרות היא מטעם הותרה או דחוייה. במשתנה השני [טור ימני] הכשרות היא מטעם שהציץ מרצה. לפי זה נגדיר כעת ארבעה ערכים למשתנה התלוי:

דין הקרבן: [הותרה / דחוייה / ציץ מרצה / פסול]

בשלושת הערכים הימניים הקרבן כשר. הערך הימני לא מצטרף עם ערכים אחרים, משום שאם הותרה הטומאה, ואין כאן כלל טומאה, אין צורך בציץ לרצות. לעומת זאת שני הערכים האמצעיים יכולים להצטרף זה לזה: גם אם טומאה דחוייה צריך את הציץ שירצה. נציג כעת את האפשרויות לפי שתי השיטות בסוגיא:

טומאה הותרה בציבור [ר"נ]			טומאה דחוייה בציבור [ר"ש]		
גופו	דם ובשר		גופו	דם ובשר	
ציבור	הותרה	הותרה	ציבור	דחוייה [ציץ מרצה]	דחוייה
יחיד	ציץ מרצה	פסול	יחיד	ציץ מרצה	פסול

בשורה התחתונה אין חילוק בין שתי השיטות. החילוק הוא רק בין הטור הימני לשמאלי, שדווקא בימני הציץ מרצה.

בשורה העליונה יש חילוק בין הטבלאות, ובטבלה השמאלית גם בין הטורים. בטבלה הימנית בכל השורה העליונה הטומאה הותרה, כך שאין צורך בציץ שירצה. לעומת זאת בשמאלית, שטעם ההיתר בשורה העליונה הוא דחוייה עדיין יש מקום לציץ לרצות בטומאת גופו.

מהלך הסוגיא

חלק ראשון [סעיפים א-ד]

בסעיף א נחלקו אמוראים בטעם הדבר שלא חששו שכה"ג יטמא בטומאת המת. רב תחליפא אבוי דרב הונא משמיה דרבא למד מכאן, שטומאה הותרה בציבור, ורבינא הסביר, שאמנם טומאה דחוייה בציבור, אך לא חששו לדבר שלא שכח.

בסעיף ב מוצגת המחלוקת הקדומה יותר [רב נחמן ורב ששת] אם טומאה הותרה או דחוייה. בסעיף ג מקשה הגמרא על רב נחמן מברייטא ממנה עולה, שהציץ מרצה גם בצבור [משבצת הימנית עליונה], ולרב נחמן שבצבור הותרה הטומאה הרי אין צורך בציץ.

בסעיף ד מעמידה הגמרא את ריצוי הציץ שבברייטא דווקא ביחיד [היינו ימנית תחתונה]. מה שמוזכר צבור היינו להכשירה [שהקרבן כשר] אך לא לטעם ההכשר, או שהצבור בברייטא הוא קרבן שלא קבוע לו זמן שדינו לענין הותרה או דחוייה כקרבן יחיד.

נעניין ברש"י המפרש את הראיה מהברייטא, ונחלק דבריו לשלוש פסקאות:

בין בצבור – ומדבעי ציץ לרצוי – שמע מינה לאו היתר הוא.

ומה בין יחיד לצבור, שהיחיד אין טומאת הגוף נדחה אצלן שאין הציץ מרצה על

טומאת הגוף, ושל צבור נדחת טומאת הגוף אצלם, ולא על ידי ציץ

מינה, שמענין מינה מדבעי טומאת בשר ועולין בצבור ציץ (מרצה) לרצוי – שמע

מינה טומאת הגוף שנדחת אצלם – בקושי נדחת, וכל כמה דמציענן לאחדורי

אטארה – מהדרינן.

בפיסקא הראשונה מסביר רש"י את קושיית הגמרא: מכך שצריך ציץ בצבור [היינו ימנית עליונה] שמע מינה, שהטומאה דחוייה ולא הותרה.

בפיסקא השניה מסביר רש"י לשיטה זו, מהו החילוק בין יחיד לצבור. ביאור הדברים: לשיטה שטומאה הותרה בציבור יש חילוק בין כל השורה העליונה לבין כל השורה התחתונה, שבעליונה אין כלל טומאה, ואילו בתחתונה יש טומאה, ואמנם במשבצת הימנית הציץ מרצה, אך סוף סוף יש טומאה. לעומת זאת לשיטה שטומאה דחוייה בצבור הציץ מרצה גם בימנית עליונה [צבור] וגם

בימנית תחתונה [יחיד], והחילוק בין יחיד לציבור הוא רק בטומאת גופו [טור השמאלי], שם הציץ לא מרצה, ורק בשמאלית עליונה הקרבן כשר, כי הטומאה דחוייה [ולא מטעם ציץ], אך בשמאלית תחתונה הקרבן פסול.

בפיסקה האחרונה חוזר רש"י לבאר את קושיית הגמרא, ועומד על פער מסוים שיש בין הראיה לבין הנדון. הראיה, דהיינו המשבצת הימנית עליונה עוסקת בטומאת הבשר והדם, דהיינו טומאת הקרבן [שיש בה ציץ מרצה], ואילו הנדון הוא טומאת גופו של הכה"ג, שלא מצריכים להפרישו מטומאת המת. רש"י מסביר שהשורה העליונה כולה מבוססת על אותו דין, ואם מצינו, שבימנית עליונה [טומאת בשר ודם] הטומאה דחוייה, וצריך ציץ, הוא הדין בטומאת גופו [שמאלית עליונה].

חלק שני : מחלוקת התנאים במספר ההזאות [סעיפים ה-יא]

נחלקו תנאים [סעיף ה] אם מזים רק בשלישי ובשביעי או בכל הימים.

מספר ההזאות

פרה	יו"ב	
כל שבעה	כל שבעה	ר"מ
שלישי ושביעי	שלישי ושביעי	ר"י
כל שבעה	שלישי ושביעי	ר"ח סה"כ

שיטת ר"מ נובעת משלוש הנחות :

1. טומאה דחוייה היא בציבור

2. טבילה בזמנה מצוה

3. מקשינן הזאה לטבילה

בסעיף ו מציעה הגמרא שר"י חולק על ההנחה הראשונה, ואז נחלקו אם טומאה הותרה או דחוייה. הגמרא דוחה אפשרות זו שאם כן הזאה כלל למה לי. מוכרחים אם כן לומר, ששניהם סוברים שטומאה דחוייה היא בציבור [כרבי שמעון ולא כרבי יהודה].

בסעיף ז הגמרא מציעה שר"י חולק על ההנחה השנייה, וסובר שטבילה בזמנה לאו מצוה. אפשרות זו נשללת משיטת רבי יוסי, בגמי. כפי שההסוגיא בשבת מעמיה, ר"י מתיר לטבול ללא גמי כיוון שטבילה בזמנה מצוה, ומשא לא ימצא גמי. מוכרחים אם כן להניח שר"י מודה לר"מ גם בהנחה השנייה.

בסעיף ח מסיקה הגמרא, שר"י חולק על ההנחה השלישית, דלא מקשינן הזה לטבילה, ולכן אין צורך להזות בכל הימים.

בסעיף ט מבררת הגמרא את שיטת ר"ח סה"כ. בעיקרו של דבר הוא מודה לר"י, דלא מקשינן הזאה לטבילה, אלא שבפרה הוא עושה מעלה בעלמא, שיזו עליו כל יום ויום.